

NÅR BØRN ER OFRE FOR MENNESKEHANDEL

- kendetegn og hjælpemuligheder

INFORMATIONSHÆFTE TIL FAGPERSONER

NÅR BØRN ER OFRE FOR MENNESKEHANDEL

- kendetegn og hjælpemuligheder

INFORMATIONSHÆFTE TIL FAGPERSONER

© Socialstyrelsen 2012

Teksten kan frit citeres med tydelig kildeangivelse

Forfatter: Center mod Menneskehandel ved Hanne Mainz

”Når børn er ofre for menneskehandel
- kendetegn og hjælpemuligheder”

ISBN: 978-87-92743-91-6

Digital ISBN: 978-87-92743-92-3

1. oplag, 1. oplag

Design. Bysted

Pris: Gratis

Publikationen er udgivet af

Socialstyrelsen

Edisonsvej 18, 1.

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: servicestyrelsen@servicestyrelsen.dk

www.servicestyrelsen.dk

Download rapporten på www.servicestyrelsen.dk eller

www.centermodmenneskehandel.dk

Indhold

Indledning	7
Hvad er menneskehandel med børn?	9
Børn handlet til Danmark	12
Identificering af menneskehandlede børn	16
Hvor kan vi finde menneskehandlede børn?.....	16
Indikatorer på at barnet er handlet	17
Samtalen med barnet	19
Hvem træffer endelig afgørelse om menneskehandel?	20
Tilbud til handlede børn	23
Børn, der opholder sig ulovligt eller søger asyl	24
Børn, der opholder sig lovligt i Danmark	26
Ved mistanke kontakt Center mod Menneskehandel	29
Anmeldelse og underretningspligt	31
Menneskehandel, definitioner og lovgivning	33
Handel eller smugling?	34
Palermo-protokollen	35
Dansk straffelov	36
Børnekonventionen	37
Vil du vide mere?	40
Kilder og litteratur	42

Indledning

Formålet med dette hæfte er at oplyse om og rette fokus på menneskehandel med børn i Danmark.

Materialet skal gøre det lettere at identificere, hjælpe og støtte børn, der er ofre for menneskehandel. Heri kan du finde beskrivelser af de mange små indikationer (tegn), der kan tyde på menneskehandel, anvisninger til hvordan man håndterer samtaler med børnene og oversigt over de tilbud, der gives til ofre for menneskehandel.

Du kan også se, hvor du kan henvende dig, hvis du har kontakt med et barn, der kan være handlet, eller du har mistanke om menneskehandel.

Målgruppen for hæftet er primært fagpersoner, der i deres daglige arbejde kan komme i kontakt med børn, der kan være udsat for menneskehandel. Dette kan være fx personale på asylcentre og opholdssteder, gadeplansarbejdere, socialrådgivere, arrest - og fængselspersonale, politiet og kommunale sagsbehandlere.

Hvad er menneskehandel med børn?

Menneskehandel med børn og unge under 18 år foregår over hele verden. Der er tale om organiseret kriminalitet og er en grov krænkelse af børns grundlæggende rettigheder.

Børn menneskehandles med henblik på udnyttelse til mange forskellige formål, fx prostitution, tvangsarbejde, husarbejde, tvangsægteskab, tiggeri og kriminalitet. Menneskehandel sker ofte over landegrænser, men børn kan også være ofre for menneskehandel indenfor et lands grænser fx være handlet mellem byer eller regioner.

Måden, hvorpå børn udnyttes, varierer alt efter, hvor i verden det finder sted. I Europa ses en tendens til, at mindreårige handles til tvangsarbejde i landbrugssektoren, til tiggeri og småkriminalitet samt til sexindustrien, dvs. til prostitution og pornografi.

Børn, der har været handlet fx til prostitution og kriminalitet, kan få livslange psykiske og fysiske skader. Men for nogle børn opleves livet og hverdagen som offer for menneskehandel, ikke altid som krænkende eller skadeligt. Forklaringen kan være, at barnet tidligere har levet et meget hårdt og udsat liv, måske som gadebarn i hjemlandet. Livet på gaden fx i København, kan opleves som et bedre alternativ, end det barnet kommer fra. I nogle tilfælde vil barnet slet ikke opfatte sig som 'offer', selvom han/hun skal tjene penge til bagmænd. Ikke desto mindre er disse børn udsat for en forbrydelse og rettighedskrænkelse, og livet som offer for menneskehandel i europæiske storbyer er ikke omkostningsfrit. Det frarøver barnet en sund

og tryk barndom, med adgang til basale rettigheder såsom skolegang, fritid og medbestemmelse.

Menneskehandel er langt fra altid organiseret kriminalitet, hvor mafialignende netværk tjener store summer. Virkeligheden er langt mere nuanceret.

Eksisterende viden peger på, at det ofte er mindre netværk af enkeltpersoner, med få kontakter i et begrænset antal lande, der står for menneskehandlen. Ikke sjældent handles børnene af deres egen familie, fjerne slægtninge eller venner. Det er et voldsomt tillidsbrud i barnets nære sociale forhold, når dets nærmeste ikke viger tilbage for at bedrage og udnytte barnet. Typisk sker dette i lande præget af fattigdom, diskrimination (særligt mod piger eller etniske grupper), nedbrud i de sociale strukturer og i samfund ramt af krige, konflikter og katastrofer. Under sådanne forhold bliver normale og sunde relationer mellem mennesker sat under voldsomt pres, hvilket desværre skaber ideel grobund for menneskehandel og grov udnyttelse.

Børn handlet til Danmark

Der findes ingen præcise tal på, hvor mange børn, der er ofre for menneskehandel, hverken i Danmark, i Europa eller på verdensplan. Det skyldes primært, at menneskehandel er kriminelt og dermed foregår skjult.

Børn, der handles til tvangsarbejde - eller tvangslignende arbejde, fx til hushjælp - kan være svære at opdage, fordi de arbejder inden for hjemmets vægge. Det samme gælder børn, der udnyttes til prostitution, idet de ofte holdes skjult på massageklinikker/bordeller og udstyres med falske dokumenter, der erklærer dem voksne. Man må derfor formode, at der er et 'mørketal' på handlede børn, der ikke er blevet opdaget af myndighederne.

I Danmark er der blevet identificeret menneskehandlede børn fra Afrika og Centraleuropa. Eksempelvis har der været sager, hvor mindreårige piger har været handlet til prostitution. Det har drejet sig om piger fra Ghana, Zimbabwe, Nigeria og Rumænien. Der har også været et tilfælde, hvor en 16 årig pige blev udnyttet og handlet til tvangsarbejde i form af husarbejde og frisørarbejde. Af mindreårige drenge har der været en sag med en 17 årig rumænsk dreng, der var handlet og udnyttet til kriminalitet (tyveri).

Udover de sager, hvor menneskehandel har været tydelig, er der en del sager, hvor socialarbejdere har fundet indikatorer på menneskehandel, men ikke endeligt har kunnet udrede og fastslå om der var tale om menneskehandel. Det har drejet sig om sager, hvor mindreårige var anholdt for tyveri, tiggeri og narkotikasalg. Eksempelvis har børn fra Østeuropa, typisk Rumænien eller Bulgarien, vakt bekymring og mistanke om at

de var handlet til tyveri eller tiggeri. Flere af disse børn havde roma-baggrund (sigøjner baggrund).

I sådanne sager er der grund til at skærpe opmærksomheden, også fordi vores nabolande rapporterer om en del tilfælde af menneskehandel af denne karakter. Bl.a. har Svensk Rigspoliti rapporteret om menneskehandlere, der kontakter fattige familier i Rumænien eller Bulgarien, med henblik på at købe eller leje deres børn til at tigge eller begå småkriminalitet. Børnene kan være ganske unge, ofte 10 - 14 år. De kommer ikke i skole, men trænes i stedet for i butikks- og lommetyveri. Herefter transporteres de til udlandet i en familielignende konstellation bestående af et voksent par og 2 - 3 børn. De voksne har dokumenter med, der viser, at de har myndighed over børnene og gruppen drager fra land til land i Europa - på en slags tyveriturné.

Når sådan et barn tilbageholdes af myndighederne, er det set i en del af sagerne, at medrejsende voksne (dvs. bagmænd) senere dukker op hos politiet eller den sociale myndighed og ønsker at få barnet udleveret. Det er derfor vigtigt i disse situationer at undersøge, om den medrejsende står bag eller er involveret i menneskehandel af det pågældende barn.

Den følgende case om 'Vera' er et eksempel på en sag i Danmark, hvor der i 2009 blev fældet dom efter menneskehandelsparagraffen (straffeloven, § 262 a). Vera blev handlet til prostitution og hendes baggrund er på mange måder typisk for personer, der er i risiko for at blive handlet.

Casen er anonymiseret og baseret på domsudskrifter:

“Fra Slovakiet til escort-prostitution i Danmark.

Vera kom fra en fattig familie og havde ingen uddannelse ud over folkeskolen. Som 17 årig blev hun kæreste med Mikhail. Han kendte et dansk par og på et af parrets besøg i Slovakiet overtalte de tre Vera til at køre med til Tjekkiet. Der forlod kæresten Vera og overlod hende dermed til parret.

Hun tog videre med dem til Danmark, men på vejen oplevede hun en stigende angst for manden. Hun blev indesluttet, tavs og ked af det. Få dage efter ankomsten tvang parret hende til at begynde at 'lave penge' til dem (red.: at prostituere sig). Hver aften blev hun kørt ud til kunder forskellige steder i Danmark. Hun havde stort set ingen indflydelse på hvad kunderne brugte hende til. Indimellem var der flere mænd til stede som hun skulle betjene.

Vera kunne ikke flygte fordi kvinden eller manden altid ventede på hende uden for kundernes bopæl. Én gang prøvede hun at bede en kunde om at ringe til politiet, men det lykkedes ikke pga. sproglige problemer. Hun modsatte sig ofte at arbejde som prostitueret, men parret tvang hende på forskellige måder. Hvis hun ikke arbejdede, fik hun ingen mad, som ellers bestod af pomfritter eller pølser fra tankstationen. Hun blev slået og sparket. Da hun en dag nægtede at være sammen med en kunde, truede manden hende med en pistol.

Vera fik aldrig lov at forlade lejligheden alene. En enkelt gang fik hun kontakt med myndighederne – i forbindelse med en mindre bilulykke – men på det tidspunkt var hun alt for bange for det danske par til at hun turde fortælle politiet, at hun opholdt sig ufrivilligt i Danmark.

Udnyttelsen af Vera fandt sin afslutning, da hun efter 1 år fik samlet nok mod til at stikke af og henvende sig til lokalpolitiet. Hun anmeldte, at hun mod sin vilje var blevet bortført til Danmark og tvunget til prostitution.”

Parret blev dømt for menneskehandel.

Identificering af menneskehandlede børn

Det kan være vanskeligt at gennemskue om en person, og i dette tilfælde et barn, kan være offer for menneskehandel. Ofte vil barnet ikke fortælle sin historie til udenforstående, grundet manglende tillid til, at nogen kan eller reelt vil hjælpe. Det kan også skyldes, at barnet frygter repressalier fra bagmændene eller ikke helt kan forstå eller begrebsliggøre egen situation. En anden hyppig barriere for at afgøre om et barn er menneskehandlet, er at barnet kommer med indøvede svar, som bagmændene har indprentet dem, fx i forhold til alder, oplysninger om nationalitet og årsagen til opholdet i Danmark.

Det er derfor meget vigtigt at skærpe opmærksomheden på barnets beretning og spørge detaljeret ind til konkrete dele af den. Det er også vigtigt, at den person, der taler med barnet, har en generel viden om menneskehandel og ved hvad man skal se efter.

De følgende afsnit om identificering af menneskehandel skal opfattes som vejledende og opmærksomhedsskabende, ikke som udtømmende beskrivelser, da variationerne er mange og bagmændenes kreativitet er stor.

Hvor kan vi finde menneskehandlede børn?

Ofre for menneskehandel kan være at finde blandt løsarbejdere, uledsagede mindreårige, kriminelle, migranter og asylansøgere.

Politiet kan have den første kontakt med potentielt handlede børn hvis de møder eller tilbageholder et barn eller ung der fx prostituerer sig eller begår kriminalitet.

Men også personale på forskellige institutioner og i kommuner kan møde potentielt handlede børn, fx i forbindelse med:

- At barnet kontinuerligt færdes i og sover på 'gaden'.
- At barnet opholder sig på et asylcenter eller en døgninstitution.
- At barnet opholder sig på en sikret institution eller i et arresthus.
- Afhøring af barnet hos politiet og fremstilling for en dommer hvor kommunen sender en repræsentant.

Indikatorer på at barnet er handlet

En lang række indikatorer (tegn) kan medvirke til at afdække og udrede, om et barn kan være offer for menneskehandel. Tilstedeværelsen af en eller flere indikatorer beviser ikke i sig selv menneskehandel, men kan skærpe opmærksomheden på barnets situation og bør føre til yderligere udredning af barnets baggrund og formål for at opholde sig i Danmark.

De følgende indikatorer er typiske for menneskehandlede børn, men listen er ikke udtømmende. Det er ligeledes vigtigt at pointere, at indikatorerne også kan være tegn på andet end menneskehandel, dette kunne fx være menneskesmugling.

Kontekst og ophold

- Barnet er mødt eller opholder sig i prostitutionsmiljøer.
- Barnet tages i tyveri, tiggeri eller befinder sig i farlige miljøer fx 'narkomiljøer'.
- Barnet arbejder og bor flere forskellige steder, tilsyneladende planløst.
- Barnet kommer alene til Danmark.
- Barnet kan ikke gøre rede for, hvorfor det er i Danmark eller rejsen hertil.

- Barnet er blevet vildledt om formålet med at skulle til Danmark og om karakteren af opholdet.
- Barnet har over en kort periode været i flere lande.
- Barnet kommer sammen med en gruppe andre børn, ledsaget af en voksen, der hævder at være slægtning.

Fremtræden

- Barnet virker angst, kuert og misrøgtet.
- Barnet er uvidende om, hvor han/hun befinder sig.
- Barnets historie virker indlært.
- Flere uledsagede børn fortæller samme historie - der kan være usammenhængende og urealistisk.

Økonomi og dokumentation

- Barnet giver udtryk for at være udnyttet fx økonomisk.
- Barnet giver udtryk for at have stor gæld.
- Barnet får vedvarende frataget en stor del af sin indkomst.
- Barnet besidder penge eller andre værdier, der ikke kan gøres rede for.
- Barnet rejser på falske dokumenter sammen med en voksen, som barnet ikke rigtig kender.
- Barnets dokumenterede alder stemmer ikke umiddelbart overens med udseendet og adfærd.

Kontrol

- Barnet har begrænset bevægelsesfrihed.
- Barnet får ikke lov til at gå i dialog med 'fremmede' eller holdes væk fra myndighedspersoner.
- Barnet er blevet truet og/eller udsat for vold.
- Barnet har ingen papirer eller penge på sig, men er i besiddelse af en mobiltelefon eller SIM-kort. (Kan bruges af

bagmænd som kontrolinstrument og barnet er instrueret i at ringe til bagmændene ved kontakt til myndigheder)

Det er vigtigt at være opmærksom på, at menneskehandels mønstre hele tiden ændrer karakter fx i takt med nye rejseruter, ændringer i adgang til visum eller ændrede politiske eller økonomiske forhold i offerets hjemland. Derfor skal det enkelte barns omstændigheder undersøges nøje. Ligeledes er det vigtigt at huske på, at såvel uledsagede som umiddelbart ledsagede børn, kan være ofre for menneskehandel.

Samtalen med barnet

De følgende råd skal ses som ideer til at skabe de nødvendige rammer for en samtale med et barn, der kan være handlet.

Før samtalen

- Sørg for imødekommende rammer for samtalen, sørg for at rummet er varmt og tilbyd barnet noget at spise og drikke.
- Skab ro om barnet, start ikke en samtale i urolige omgivelser.
- Sørg for at slukke din egen og barnets mobiltelefoner for at undgå forstyrrelser og styring af barnet udefra.
- Tal ikke med barnet i nærheden af personer, der kan være involveret i menneskehandlen med barnet.
- Brug autoriseret tolk, brug aldrig én af barnets ledsagere.

Under samtalen

- Vær opmærksom på at opbygge barnets tillid, fx ved at være tydelig omkring, hvad der skal ske og målet med samtalen.
- Vær lydhør.
- Sikre dig at barnet forstår de ord du bruger i samtalen og hold sproget enkelt.

- Husk at barnet kan tilbageholde informationer af angst for repressalier og vold rettet mod familien eller sig selv.
- Vær opmærksom på, at barnet ikke nødvendigvis opfatter sig selv som offer eller handlet, eller kender til begrebet.
- Husk at barnet kan være misinformeret eller have svært ved at skelne sandhed fra løgn.
- Inddrag barnet mest muligt i planlægningen af dets videre færd.
- Lov ikke mere end du kan holde.

Hvem træffer endelig afgørelse om menneskehandel?

Af flere grunde er det vigtigt at identificere, hvorvidt et barn er offer for menneskehandel. Det sikrer en optimal assistance, hjælp og beskyttelse af barnet. Men det er også en betingelse for, at barnet kan få adgang til specifikke tilbud, målrettet ofre for menneskehandel.

I Danmark er der to måder, hvorpå der træffes endelig afgørelse om, hvorvidt barnet er offer for menneskehandel. Hvem der vurderer dette, afhænger af barnets opholdsgrundlag i Danmark - lovligt eller ulovligt ophold - og involverer forskellige myndigheder:

Hvis et barn **opholder sig ulovligt eller søger asyl i Danmark**, vurderer Udlændingestyrelsen endeligt, om der er tale om menneskehandel.

Udlændingestyrelsen tager stilling til spørgsmålet om menneskehandel på baggrund af politiets, Center mod Menneskehandels og/eller andre sociale organisationers vurdering af spørgsmålet.

Hvis et barn **opholder sig lovligt i Danmark**, fx er EU borger, er det Center mod Menneskehandel, der endeligt vurderer, om der er tale om menneskehandel.

Center mod Menneskehandel vil via samtale med barnet udrede eventuel menneskehandel, eller vurdere ud fra beskrivelser og informationer givet af barnets repræsentant/værge og de myndigheder og aktører, der er involveret i barnets sag.

Tilbud til handlede børn

Center mod Menneskehandel (CMM) har til opgave at sikre og varetage de nationale, sociale indsatser og tilbud målrettet ofre for menneskehandel, herunder tilbyde støtte og beskyttelse.

Der er iværksat forskellige tilbud og støtteforanstaltninger til mindreårige ofre for menneskehandel og børnenes særlige behov og rettigheder imødekommes ved, at forskellige aktører og myndigheder samarbejder om og med den mindreårige. Indsatsen koordineres af CMM.

Tilbuddene afhænger af barnets opholdsgrundlag - lovligt eller ulovligt ophold - og er primært målrettet uledsagede mindreårige udlændinge i Danmark.

Fælles for alle uledsagede mindreårige udlændinge er dog, at de hurtigst muligt efter ankomsten til Danmark, får udpeget en personlig repræsentant, der skal udgøre en fast personlig voksenstøtte for barnet under opholdet i Danmark.

Uledsaget mindreårig

En uledsaget mindreårig er et barn under 18 år, der rejser ind i landet uden at være ledsaget af forældre eller andre myndige personer, der kan anses for at være trådt i forældrenes sted, herunder familie-medlemmer.

En uledsaget mindreårig kan også være et barn, der rejser ind i landet med sine forældre eller en anden voksen person, men hvor de(n) voksne efterlader barnet i Danmark (eller dør under opholdet).

Børn, der opholder sig ulovligt eller søger asyl

Udlændingeloven (lovbekendtgørelse nr. 947 af 24.8.2011), indeholder nærmere regler om uledsagede, mindreårige udlændinge, der opholder sig ulovligt eller søger asyl i Danmark. Disse regler gælder også for mindreårige ofre for menneskehandel, der er kommet til Danmark som uledsagede.

Mindreårige ofre for menneskehandel får efter udlændingeloven følgende tilbud:

En professionel personlig repræsentant. Alle uledsagede mindreårige udlændinge får hurtigst muligt efter ankomsten til Danmark udpeget en personlig repræsentant, der skal udgøre en fast personlig voksenstøtte for barnet under opholdet i Danmark.

Det gælder også menneskehandlede børn, og for disse børn udpeges en ”professionel” repræsentant, dvs. en person med relevant uddannelse og erfaring, fx en socialrådgiver eller en ansat ved Røde Kors. Repræsentanten kan også støtte barnet i forbindelse med myndighedernes sagsbehandling og kan rådgive og støtte i mere personlige spørgsmål. Repræsentanten kan træffe de beslutninger, som indehaveren af forældremyndigheden normalt kan. Udlændingestyrelsen anmoder Røde Kors om at indstille en person som repræsentant. Repræsentanten udpeges af Statsforvaltningen.

Et udvidet tilbud om støtte og hjælp i form af socialpædagogisk støtte, relevant psykologisk bistand og sundhedsbehandling under opholdet i Danmark. Barnet har desuden ret til at modtage skoleundervisning under opholdet - som andre uledsagede mindreårige udlændinge og børn i den skolepligtige alder.

En individuel handleplan, der skal udrede barnets situation, baggrund og behov, hvorefter der udarbejdes en handleplan, der beskriver den fortsatte indsats ud fra det enkelte barns tarv. Det er Røde Kors, der udarbejder denne plan og afreportere til Udlændingestyrelsen.

Eftersøgning af forældre/familie - medmindre særlige grunde taler imod det. Det er en forudsætning for at iværksætte eftersøgningen, at dette er i barnets interesse. Det vil fx ikke være tilfældet, hvis forældrene har været involveret i handlen med barnet.

Eftersøgning af forældre/familie kan ske i samarbejde med en organisation, som justitsministeren (hvor Udlændingestyrelsen er placeret) har godkendt til at varetage opgaven.

Tilbud om en forberedt hjemsendelse, hvis barnet skal udrejse af Danmark. Tilbuddet indebærer, at det grundigt undersøges om et familiemedlem, en organisation eller andre, kan yde barnet særlig hjælp i forbindelse med tilværelsen i hjemlandet. Den forberedte hjemsendelse kan indebære økonomisk hjælp til start på et skoleforløb, til køb af undervisningsmateriale, eller, hvis det er nødvendigt, til køb af medicin eller psykologbehandling.

Der er mulighed for at repræsentanten kan ledsage barnet på hjemrejsen. Hjemrejsen forberedes i samarbejde med den personlige repræsentant og de myndigheder og aktører, der er involveret i barnets sag.

Hvis barnet tager imod tilbuddet om forberedt hjemsendelse, tilrettelægges hjemrejsen af IOM (International Organisation for Migration) med godkendelse af Udlændingestyrelsen.

Hvis barnet afslår tilbuddet, varetager politiet hjemsendelsen.

Kommunernes forpligtigelse i forhold til børn og unge på asylcentre. Børn og unge, der opholder sig på asylcentre, er omfattet af Udlændingestyrelsens forsørgelses-

pligt. I det omfang der er behov for yderligere støtte, end der normalt tilbydes på centrene, kan denne gives efter servicelovens bestemmelser. I sådanne tilfælde afgør pågældende Kommunalbestyrelse efter indstilling af indkvarteringsoperatøren og med godkendelse af Udlændingestyrelsen, hvilke foranstaltninger, der skal iværksættes.

Børn, der opholder sig lovligt i Danmark

Alle børn og unge under 18 år, der er ofre for menneskehandel og som opholder sig lovligt i Danmark fx EU borgere, er omfattet af servicelovens regler.

For mindreårige ofre for menneskehandel kan følgende tilbud og indsatser være relevante:

Forældremyndighedsindehaver/repræsentant. I de situationer, hvor der ikke er nogen forældremyndighedsindehaver, skal kommunalbestyrelsen, hvor det er nødvendigt, yde statsforvaltningen bistand ved udpegningen af en egnet forældremyndighedsindehaver. Hvis statsforvaltningen anmoder herom, skal kommunalbestyrelsen afgive en udtalelse om barnet og om eventuelle ansøgere til forældremyndigheden. Kommunalbestyrelsen kan som udgangspunkt kun iværksætte foranstaltninger efter servicelovens regler om støtte til børn og unge, hvis barnet eller den unge har en forældremyndighedsindehaver, værge eller en repræsentant efter udlændingelovens § 56a. Der er dog altid mulighed for at iværksætte akut hjælp.

Kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse. Efter servicelovens § 146 har kommunalbestyrelsen en generel pligt til at føre tilsyn med de forhold, som de børn og unge, der opholder sig i kommunen, lever under. Tilsynsforpligtelsen omfatter alle børn og unge, der opholder sig i kommunen, uanset baggrunden for opholdet. Pligten er både generel og

konkret. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal være opmærksom, dels på forhold, der har betydning for børn og unges vilkår i kommunen, dels på omstændigheder, der indikerer, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte.

Den børnefaglige undersøgelse. Får kommunen en formodning om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte, er der pligt til at undersøge barnet eller den unges forhold, jf. servicelovens § 50. Her skal kommunen foretage en helhedsvurdering af barnet eller den unges forhold og behov. Vurderer kommunen herefter, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte, skal kommunen træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes særlige foranstaltninger over for barnet, jf. servicelovens § 52. Det kan fx være at udpege en fast kontaktperson til barnet, eller det kan være en anbringelse i en plejefamilie eller på et opholdssted.

Forberedt hjemsendelse, hvis barnet skal udrejse af Danmark. Hvis den mindreårige skal udrejse og hjemsendes til oprindelseslandet, vil opholdskommunen i samarbejde med Center mod Menneskehandel og de myndigheder og aktører, der er involveret i barnets sag, sikre en forberedt og veltilrettelagt hjemsendelse.

Ved mistanke kontakt Center mod Menneskehandel

Hvis du har mistanke om at et barn eller en ung kan være offer for menneskehandel, kontakt da Center mod Menneskehandel på hotlinen;

70 20 25 50

Hotlinen er åben alle årets dage kl. 8 - 18.
Og ring hellere en gang for meget end en gang for lidt!

På hotlinen vil du få kontakt til en rådgiver og I kan sammen drøfte det videre forløb.

Center mod Menneskehandel er et nationalt, statsligt center der:

- Udreder og medvirker til identificering af menneskehandel i hele Danmark.
- Koordinerer, igangsætter og udvikler sociale indsatser til ofre for menneskehandel for at sikre ofrenes rettigheder og adgang til støtte og hjælp.
- Udfører opsøgende, socialt arbejde i hele landet fx på gader, i prostitutionsmiljøer, i escort, i fængsler, arresthuse og asylcentre.
- Tilbyder social, psykologisk og juridisk hjælp.
- Råder over mødesteder, sundheds- og beskyttelsestilbud.
- Hjælper ofre for menneskehandel i refleksionsperioden og i forbindelse med sikker hjemrejse.

Anmeldelse og underretningspligt

Det er vigtigt at huske på, at når det drejer sig om børn og unge, så har vi alle en udvidet pligt til og ansvar for at tage vare på dem og beskytte dem.

Anmeldelse

Får man kendskab til, at et barn udnyttes til prostitution, kriminalitet, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold, bør der ske anmeldelse til politiet.

Underretningspligt

Serviceovens § 153 pålægger offentligt ansatte og andre særlige grupper en skærpet underretningspligt over for kommunen, hvis de får kendskab til forhold, eller grund til at antage, at der er forhold, der giver anledning til at formode, at et barn eller en ung under 18 år har behov for særlig støtte. Andre grupper, der er omfattet af denne bestemmelse, er bl.a. privatpraktiserende læger, ansatte på opholdssteder, krisecentre og andre private tilbud, der udfører opgaver for det offentlige vedrørende personer med sociale eller andre særlige problemer.

Også private borgere har en underretningsforpligtelse, bl.a. i situationer, hvor de får kendskab til, at barnet eller den unge fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt, anden nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets udvikling eller sundhed i fare, fx som følge af mishandling eller overgreb (§ 154).

Menneskehandel, definitioner og lovgivning

Menneskehandel er tæt forbundet med begrebet *udnyttelse* og udgør herudover en *krænkelse af menneskerettighederne* - oftest med henblik på at tjene penge på den menneskehandlede person. Den grundlæggende forskel på menneskehandel med børn og med voksne er, at børn er mere sårbare og nemmere at manipulere – netop fordi de er børn.

Definitionen af menneskehandel har tre nøgleelementer:

1. **Handlinger**, som finder sted i forbindelse med menneskehandel (at rekruttere, transportere, overføre, skjule og modtage en person).
2. **Midler** til at gennemføre handlingen (udøvelse af magt, tvang eller trussel om tvang, frihedsberøvelse, bedrag, misbrug af magt eller af en persons situation/sårbarhed).
3. **Formål** med menneskehandelen (en udnyttelse der som minimum omfatter prostitution, seksuel udnyttelse, slaveri eller slaverilignende former eller fjernelse af organer).

Den centrale forskel på handel med voksne og børn er at det i børnenes tilfælde godt kan dreje sig om menneskehandel, selvom beskrivelsen af midlerne, punkt 2, ikke er opfyldt. Et barn kan altså godt være handlet, selvom bagmanden ikke har *tvunget, truet, bedraget* eller *benyttet en anden utilbørlig fremgangsmåde*. Det er tilstrækkeligt at en person har rekrutteret, transporteret eller huset barnet med henblik på at udnytte det på den måde, der beskrives i punkt 3 fx til prostitution, seksuel udnyttelse eller slaverilignende former. Selvom barnet bevidst har sagt ja til den forestående udnyttelse

fx begå kriminalitet eller prostituere sig, fritager det ikke bagmanden/menneskehandleren. Loven definerer, at et barn ikke kan ansvarliggøres for at medvirke til at blive handlet. Den tager dermed højde for, at et barn ikke altid kan overskue konsekvenserne af sine handlinger, og erkender, at børn er relativt nemme for voksne at kontrollere og manipulere.

Handel med børn foregår typisk i tre faser og ofte med overlap:

En indledende **rekrutteringsfase**, hvor barnet og eventuelt dets forældre kontaktes af den eller de kriminelle bagmænd. Her loves barnet fx uddannelse eller et godt betalt arbejde og dermed mulighed for at hjælpe sin familie økonomisk.

En **transportfase**, hvor barnet føres til udnyttelsesstedet - enten i hjemlandet eller i udlandet. Der kan også være tale om reel kidnapning af barnet.

En **udnyttelsesfase**, hvor barnet tjener penge til andre, fx ved prostitution eller tvungen kriminalitet.

Handel eller smugling?

Umiddelbart kan menneskesmugling og menneskehandel minde en del om hinanden, da begge fænomener indebærer transport af mennesker.

Der er dog nogle vigtige forskelle og en markant forskel er, at menneskesmugling alene, har til formål at bringe mennesker til en bestemt destination og når man ankommer, ophører 'smuglingen'. Menneskehandelens formål er derimod at gå videre med at udnytte personen, oftest ved at tjene penge på denne efter ankomsten til bestemmelsesstedet.

Menneskehandel kan desuden foregå legalt over landegrænser, hvor menneskesmugling foregår illegalt.

Palermo-protokollen

Danmark er forpligtet af internationale konventioner, protokoller og retsakter om menneskehandel og har ratificeret 'Protokollen om forebyggelse, bekæmpelse og retsforfølgning af menneskehandel, særligt handel med kvinder og børn' - oftest refereret til som Palermo-protokollen. Denne supplerer FN's konvention om bekæmpelse af grænseoverskridende organiseret kriminalitet.

Menneskehandel defineres på følgende måde i FN-protokollen om menneskehandel:

Palermo-protokollen

Ifølge Palermo-protokollens Artikel 3 forstås menneskehandel som

(a) det at rekruttere, transportere eller overføre en person, holde en person skjult eller modtage en person ved brug af magt eller trusler om magtanvendelse eller anden form for tvang, bortførelse, bedrageri eller misbrug af magt eller udnyttelse af en sårbar stilling eller ydelse eller modtagelse af betaling eller fordele for at opnå samtykke fra en person, der har myndighed over en anden person, med det formål at udnytte vedkommende. Begrebet udnyttelse omfatter mindst udnyttelse af en andens prostitution eller andre former for seksuel udnyttelse, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende former for udnyttelse af arbejdskraft eller fjernelse af organer.

(b) den omstændighed, at et offer for menneskehandel har givet sit samtykke til den under litra a) omhandlede udnyttelse, skal være uden betydning, når der er gjort brug af et af de i litra a) nævnte midler.

Dansk straffelov

Som tidligere beskrevet i afsnittet 'Tilbud til handlede børn', har udlændingeloven og serviceloven stor betydning for børn, der kan være udsat for menneskehandel.

Derudover spiller straffeloven en stor rolle i såvel definition som bekæmpelse af menneskehandel.

Straffelovens § 262 a bygger på førnævnte Palermo-protokol og er som følgende:

Straffeloven § 262a

For menneskehandel straffes med fængsel indtil 8 år den, der rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person, hvor der anvendes eller har været anvendt

- 1) ulovlig tvang efter § 260,**
- 2) frihedsberøvelse efter § 261,**
- 3) trusler efter § 266,**
- 4) retsstridig fremkaldelse, bestyrkelse eller udnyttelse af en vildfarelse eller**
- 5) anden utilbørlig fremgangsmåde med henblik på udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold eller fjernelse af organer.**

Stk. 2:

På samme måde straffes den, der med henblik på udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold eller fjernelse af organer, 1) rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person under 18 år eller 2) yder betaling eller anden fordel for at opnå samtykke til udnyttelsen fra en person, som har myndighed over den forurettede, og den, der modtager sådan betaling eller anden fordel.

Det fremgår af forarbejderne til straffelovens § 262 a, stk. 2, at det er uden betydning, om et offer for menneskehandel har givet samtykke til den udnyttelse, der er formålet med menneskehandlen, hvis gerningsmanden har gjort brug af de tvangsmidler mv., der er beskrevet i bestemmelsen.

Børnekonventionen

Den danske stat har også tiltrådt FN's Konvention om Barnets Rettigheder, i daglig tale Børnekonventionen. Konventionen fastslår barnets rettigheder på mange områder, fx retten til at få opfyldt grundlæggende rettigheder (såsom mad, sundhed og et sted at bo), retten til at udvikle sig (fx via skolegang, fritid og information) og retten til medbestemmelse (fx indflydelse, deltagelse og ytringsfrihed).

Konventionen indeholder ligeledes en række relevante bestemmelser, der fastslår at børn har ret til beskyttelse mod bl.a.:

- Mishandling, begået af forældre eller andre (artikel 19).
- Arbejde, der udgør en trussel mod barnets helbred, undervisning og udvikling (artikel 32).
- Seksuel udnyttelse og mishandling, herunder prostitution og medvirken i pornografi (artikel 34).
- At blive bortført og udsat for menneskehandel (artikel 35).
- Andre former for udnyttelse (artikel 36).

Danmark har ligeledes underskrevet 'Frivillig tillægsprotokol til Konventionen om Barnets Rettigheder om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi', der udvider definitionen af børneprostitution og børnepornografi og forbyder handel med børn.

I tillægsprotokollen findes retningslinjer for 'passende forholdsregler til varetagelse af rettigheder og interesse' for børn der er ofre for menneskehandel.

Eksempelvis kan nævnes:

- Deltagerstaterne skal tillade børneofres synspunkter, behov og bekymringer at blive fremlagt og taget i betragtning i sager, hvor deres personlige interesser berøres, på en måde, der er i overensstemmelse med den nationale lovgivnings procesregler (artikel 8).
- Deltagerstaterne skal sikre, at børn, der er ofre for menneskehandel, får en behandling i det strafferetlige system, som er i barnets bedste interesse (artikel 8).
- Deltagerstaterne skal fremme internationalt samarbejde til støtte for børneofres fysiske og psykiske helbredelse, social reintegration og hjemsendelse (artikel 10).

Vil du vide mere?

Har du brug for mere viden, råd eller sparring i sager så kontakt gerne Center mod Menneskehandel:

Via Socialstyrelsens hovednummer: tlf. 72 42 37 00

Direkte via e-mail: cmm@servicestyrelsen.dk.

Center mod Menneskehandel har også en hjemmeside, www.centermodmenneskehandel.dk.

Her kan du finde en stor mængde informationer: beskrivelser af indsatser i Danmark, lister med indikatorer, regeringens handlingsplan, lovgivning, nyheder, film, links til relevante hjemmesider og publikationer om menneskehandel og meget andet.

Kilder og litteratur

- FN's børnekonvention (1989) og 'Frivillig tillægsprotokol til Konventionen om Barnets Rettigheder om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi': Børnerådets hjemmeside: www.boerneraadet.dk
- 'Identifikation & Definition' Center mod Menneskehandel 2010'. Dokumentet giver en lovgivningsmæssig og begrebsmæssig beskrivelse af menneskehandel: www.centermodmenneskehandel.dk
- Människohandel för sexuella ändamål m.m. Lägesrapport 8, 1. jan.-31. dec. 2005. Rikskriminalpolisen. Kriminalpolisenheten. Sektionen för kriminalunderrättelsestjänst. www.childcentre.info/archive/reports/sweden/dbaFile13526.pdf
- Operational indicators of trafficking in human beings: Results from a Delphi survey implemented by the ILO and the European Commission. www.ilo.org
- Palermo Protokollen, FN-konventionen om transnational organiseret kriminalitet samt tilhørende protokol om handel med mennesker, herunder særligt kvinder og børn: www.centermodmenneksehandel.dk
- Regeringens handlingsplan til bekæmpelse af menneskehandel: www.lige.dk
- Serviceloven - Bekendtgørelse af lov om social service (2010). www.retsinformation.dk
- Straffeloven (2009) – LBK nr. 1034 af 29/10/2009. Bekendtgørelse af straffeloven. Justitsministeriet.
- Udlændingeloven – LBK nr. 947 af 24. august 2011, Bekendtgørelse af udlændingeloven. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. www.retsinformation.dk

Menneskehandel med børn og unge under 18 år foregår over hele verden - også i Danmark.

Børnene kan være svære at få øje på, men der er en lang række signaler (indikatorer) man kan være opmærksom på og undersøge nærmere, som kan give et billede af, om barnet er offer for menneskehandel.

Indikatorerne kan findes i det miljø, hvor man møder barnet fx i prostitutionsmiljøet, hos de personer barnet følges med eller i barnets adfærd. Eller måske vækkes mistanken ved, at et barn ikke kan gøre rede for sin rejse til Danmark eller grund til at være i Danmark. Ofrene kan være at finde blandt løsarbejdere, uledsagede mindreårige, kriminelle, migranter og asylansøgere.

Men hvad stiller man op når man som fagperson får en mistanke om at et barn er offer for menneskehandel?

Dette hæfte informerer om de indikatorer man skal være opmærksom på i forbindelse med potentielt handlede børn. Her beskrives også, hvilke muligheder man har for at støtte og hjælpe barnet.

Hvis du har mistanke om at et barn kan være udsat for menneskehandel, ring til Center mod Menneskehandels hotline:

70 20 25 50

Hotlinen er åben alle årets dage fra kl. 8-18